

- атыспақ – тас ату, найза лақтыру, нысана көздеу.
- алыспақ – белдесу, күресу, жұдырықтасу.

2022-2023 оқу жылдарында оқушылардың салауатты өмір салты мен ұлттық ойындардың ерекшелік деңгейлерін анықтау мақсатында Қарағанды қаласының Ыбырай Алтынсарин атындағы мектеп-лицейде тәжірбиелік эксперимент жүзеге асырылды.

Сабақтан тыс оқушылардың ұлттық ойындарға қызығушылық деңгейлерін анықтау:

1. Салауатты өмір салтын оқушыларға насихаттау
2. Оқушылардың ұлттық ойындар мен ұлттық спорттағы жетістіктері.
3. Орта мектептегі оқушылардың ұлттық ойындарға жүйелі түрде қатысуы.
4. Оқушыларды салауатты өмір салтына қалыптастырудағы ерекшеліктері.

Оқушыларды салауатты өмір салтын қалыптастыруға ұлттық ойындардың ерекшеліктерін мен даму көрсеткішін анықтау мақсатымен ауызша және жазбаша сауалнамалар (сурет-1) жұмыстары жүргізілді.

Топтар	Оқушы саны	Оқушы саны	Барлығы
8 - 9 сынып	52(43,60%)	82 (56,40%)	134
8 - 9 сынып	52 (48,40%)	82 (51,60%)	134
6 - 7 сынып	52(51,25)	82 (48,75)	134
6 - 7 сынып	52 (46,55%)	82 (53,45%)	134

Салауатты өмір салты арқылы оқушыларға ұлттық қозғалмалы ойындар мен спорт түрлері соның ішінде асық ату, тоғызқұмалақ, ойындарына ерекше қызығушылық танытқанын көрсетті.

Салауатты өмір салтын қалыптастыру тұрғындардың денсаулық көрсеткіштерінің жақсаруы мен аурулардың алдын алу бойынша ұлттық ойындар арқылы өзінің деңгейін білдірді.

Орта білім беретін мектептерде ұлттық ойын тәсілдерін ендіру мәселесі аса үлкен маңыздылыққа ие болуда. Ұлттық ойындар, спорт түрлерімен, денсаулықты нығайтуға, ең бастысы, мінез-құлқы мен салауатты өмір салтының қалыптасуына үлкен ықпалы бар екенін білуге болады.

Дене шынықтыру мен спорт сабақтарында оқушылардың ұлттық ойындар тәсілдеріне деген қызығушылығын арттыруды қалыптастыруға бағытталған байқауға болады.[4,6.46-57].

Педагогикалық тәжірибе барысында оқушылар арасында жүргізілген жазбаша және ауызша жүргізілген сауалнама дене шынықтыру сабақтарында ұлттық ойындар мен спорттық қозғалмалы ойындардың қолдану нәтижесі сабаққа деген қызығушылықтың бар екендігін көрсете білді.

Салауатты өмір салтын ұстанған ұрпақ тәрбиелеуге өз әсерін молынан тигізеді деп айтуға болады. Ұлттық спорт түрлері мен ұлттық ойындары арқылы оқушылардың салауатты өмір салты арқылы үйлесімді тәрбиелеудің ерекшелігінде.

Жалпы алғанда денешынықтыру мен спорттың практикасында негізгі алатын мәселелердің және ұлттық ойындары мен ұлттық спорт түрлері құралдары арқылы оқушылар мен жастарға тәрбиелеудің мол тәжірибесін қолдану арқылы беретін ақыл – ойы, ұйымшылдығы, жауапкершігі мен айқындалады.

1.Бөжиг Ж., Кулейменов А.Ж. Оқушыларды салауатты өмір салтын қалыптастыруда ұлттық ойын түрлерінің тәсілдерін пайдалану. Монография. – Қарағанды:ҚарМУ баспасы, 2016,- 88б.

2. Аханов А.А. Қазақстанда салауатты өмір салтын қалыптастыру шаралары. //Валеология дене тәрбиесі және спорт. –Алматы: 2004,- №4,- б.12-15.

3. Сағындықов Е.С. Қазақтың ұлттық ойындары. – Алматы: Рауан,1991. -175 б.

4. Төтенаев Б. Қазақ ұлттық ойындары.- Монография. - Алматы: 1978.

Мұқажан А.С., Карагандинский университет имени академика Е.А.Букетова, факультет иностранных языков, гр. КАус-22-1, студент

(Научный руководитель — ст. пр Рахимбаева Б. Т.)

ТІЛДІ МЕНГЕРУДІҢ ДӘМДІ ЖОЛДАРЫ: ТАҒАМ ДАЙЫНДАУ РЕЦЕПТЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕТУ

Қазіргі таңда шетел тілін оқыту тілдік құзыреттілікті дамытуды ғана емес, сонымен бірге оқытылатын тілдің елінің мәдениетіне енуі де көздейді және бұл сабақта түпнұсқалық материалдарды пайдаланған кезде ғана мүмкін болады. Мұндай материалдар табиғи тілдік ортамен танысу әсерін жасай отырып, нақты коммуникативті жағдайларды имитациялауға мүмкіндік береді, бұл әдістеме саласындағы көптеген жетекші сарапшылардың пікірінше, тілді табысты меңгерудің негізгі факторы болып табылады [1, с. 51].

Аспаздық әлемде әр елдің өзіне тән дәстүрлері мен тағамдары бар. Асхана негіздерін түсіну ұлт мәдениетін түсінудің кілті болып табылады. Ағылшын асханасы өзінің тойымды таңғыағылшынасынан бастап, керемет түстен кейінгі шайға дейінгі дәстүрлі тағамдарымен танымал.

Лингвистикалық гастрономия аспаздық және ағылшын тілін үйрену әлемдерін біріктіретін қызықты және инновациялық ұғым. Мұндай саяхат арқылы біз тілдік дағдыларымызды тереңдетіп қана қоймай, түрлі

мәдениет пен талғамның қызықты әлемін ашамыз. Демек, ағылшын тілін түпнұсқалық рецептер мен лингвистикалық гастрономия арқылы оқыту мақсаты- тіл үйренушілердің шығармашылық қабілеттерін дамыту; лексикалық материалды бекіту және жүйелеу, ағылшын тіліне қызығушылықты арттыру; шетел тілін әртүрлі қызмет салаларында (аспаздық) қолдану қажеттілігін қалыптастыру.

Классикалық нұсқадағы аспаздық рецепт негізгі үш бөліктен тұрады (қажетті ингредиенттер тізімі, тағамды дайындау алгоритмі, тағамды ұсынудағы ұсыныстар). Әрбір аспаздық рецепт мәтіннің құрылымын анықтайтын тағамды дайындау технологиясына негізделген, сондықтан рецептті қатаң - бекітілген - мәтіндер тобына жатқызуға болады. Рецепт мәтінін абзацтарға бөлу логикасы, әдетте, тағамды дайындау процесімен анықталады: абзацтың микротақырыбы тағамды дайындау алгоритмінің кезеңдерінің бірін білдіреді. Тағамды дайындау нұсқалары туралы ақпаратты қамтитын компонент аспаздық рецепттің тұрақты құрылымдық элементі болып табылады. Бұл элементті бөлек элемент ретінде бөліктерге бөлу оқырманға мәтінді ыңғайлы қабылдауды қамтамасыз етеді [2, с. 614].

Аспаздық әлемді зерттеу ағылшын тілін ғана емес, кез-келген тілді үйренуге жаңа мүмкіндіктерді ашады.

1. Рецепттер оқу құралы ретінде: Аспаздық терминдердің кең ауқымын қамтитын тағам дайындауға арналған рецепттерді таңдау арқылы біз аспаздық салада жиі қолданылатын сөздік қорды үйренеміз. Мысалы, карбонара макаронын жасау кезінде біз «al dente» және «пармезан» терминдерімен таныс боламыз.

2. Тағамдар арқылы мәдениетпен танысу: Әртүрлі елдердің тағамдары арқылы шетел тілін үйрену арқылы біз тек тілді ғана емес, сонымен қатар мәдени сипаттарды да үйренеміз. Мысалы, үнді карриін дайындаған кезде біз «гарам масала» және «чапати» терминдерін үйренеміз және олардың үнді мәдениетінде қолданылу контекстін түсінеміз. Лингвистикалық гастрономия жай ғана тілді үйренумен шектелмейді - бұл шетел тілін тек қарым-қатынас құралы ретінде қарастыру ғана емес, сонымен қатар дәм мен мәдениетке деген құмарлыққа айналатын жаңа әлемді ашудың жолы.

Аспаздық әлемге саяхатты бастамас бұрын, ең алдымен ағылшын тілін үйренуге көмек беретін танымал лексиканы қамтитын рецепттерді таңдаудан бастау керек. Нақты мысалды қарастырайық:

«Classic fish and chips»

Бұл рецепт британдық асхананың классикалық үлгісі ғана емес, сонымен қатар тілді үйрену кезінде есте сақтауға пайдалы сөздердің кең ауқымын қамтиды. "Batter", "fillet", "deep-fry", "crispy" сияқты терминдер стандартты тағам дайындау сөздігінің бөлігі болып табылады және ағылшын тілін түсіну үшін де маңызды терминдер.

1. Batter: бұл сөздің қолданылуын талдау үшін, мынандай мысалды қарастыра аламыз: «Prepare a smooth batter for coating the fish», яғни «Балықты қуыру үшін біркелкі қамырды дайындаңыз».

2. Fillet: Бұл рецептте қолданатын балықтың сүйексіз бөлігі.

3. Deep-fry: мысалы, «Deep-fry the fish until golden brown», яғни «Балықты қызарғанша майға қуырыңыз».

4. Crispy: тағамның күйін сипаттауды үйрену үшін маңызды, мысалы, «Achieve a crispy texture by frying», яғни «Қытырлақ күйге қуыру арқылы қол жеткізіңіз».

Осылайша, түпнұсқалық рецепттер аспаздық тәжірибенің байытып қана қоймайды, сонымен қатар ағылшын тілін тереңдетіп үйренуді қызықты әрі практикалық түрде нәтижелі етеді.

Ағылшын тілін әртүрлі елдердің аспаздық дәстүрлері арқылы тереңдетіп оқыту тілді меңгерудің және мәдени ерекше өрнектерді үйренудің бірегей жолы болып табылады. Мұны нақты мысалдармен қарастырып өтсек:

«Британдық дәстүр: Afternoon tea»

Британдық асхананың дәстүрлі элементіне «Afternoon tea» немесе түстен кейінгі шай кіреді. Бұл әдетте түскі астан кейін қысқа демалуды қамтиды, оның барысында ағылшындықтар шай ішу үдерісінен ләззат алады. Осы үдерісті зерттей келе, «scone», «clotted cream» және «finger sandwiches» сияқты сөздермен танысып, игеруге мүмкіндік аламыз.

• Scone: бұл көбіне сары май мен джем қосылған үлкен, жұмсақ кондитерлік өнімдердің түрі.

• Finger Sandwiches: бұл әдетте қолмен ұстауға оңай әр түрлі салмасы бар шағын бутербродтар.

• Clotted cream: бұл қалың, кілегейлі өнім, көбіне шелпекпен бірге жүреді. Бұл британдық шайдың маңызды құрамдас бөлігі және өзінің ерекше құрамы мен дәміне ие.

Осындай жаңа сөздерді зерттей келе, өнімнің өзін ғана емес, оның тарихын, қолдану дәстүрін де біліп, сөзді нақты жағдайда қолдануға мүмкіндік аламыз, мұндай талдаудың нәтижесінде берік сақталып, тіл байлығыңыз кеңейеді.

«Америкалық дәстүр: Thanksgiving dinner»

Дәстүрлі Ризашылық күніне арналған кешкі асты американдық мәдениетті зерттеу үшін және жаңа сөздерді игеру үшін пайдалануға болады. «Turkey», «stuffing» және «cranberry sauce» сияқты сөздер түсіну мен сөйлеуде қолдануға көмекші рөлін атқара алады.

• Turkey: Бұл сөз белгілі бір тағамға қатысты ғана емес, сонымен қатар американдық мерекенің мәдени аспектілерін ашады. Оны зерттей отырып, сіз Ризашылық күні кезінде дәстүрлі күркетауық пісіру әдістерін және оның символизмін үйренесіз.

• Stuffing: бұл сөз дәстүрлі американдық түскі астарда жиі кездесетін ілеспе тағамдарға қатысты.

•Cranberry sauce: Бұл тағам американдық Ризашылық күніне арналған кешкі астың маңызды бөлігі ғана емес, сонымен қатар ағылшын тілін үйренуге мәдени әркелкілік береді. Мүжидек соусын дайындаудың дәстүрлі әдістері және оның мерекелік контексттегі мағынасы ашылады.

Мысалы, «Carve the turkey» тіркесі белгілі бір әрекетті білдіріп қана қоймайды, сонымен қатар американдық мәдениеттің элементін ауызша ағылшын тіліне енгізеді. «Carve the turkey» аудармасы «күркетауықты бөлу» деп аударылады. Бұл сөз тіркесі күркетауықты тағамға дайындау кезінде аспаздық контексте қолданылады. Бұл жағдайда «carve» етті табакқа салу үшін тұтас бөліктен кесу немесе бөлуді білдіреді. Бұл дәстүрлі американдық Ризашылық күні кешкі ас кезіндегі әдеттегі үдеріске жатады.

Көптеген адамдар американдық тағамдарға бей-жай қарайды, өйткені АҚШ тұрғындары тек зиянды тағамдарды жейді деп есептейді. Бірақ шын мәнінде, Американың ұлттық тағамдары әлемнің түкпір-түкпірінен келген көші-қон мәдениеттерінің әсерінен ерекше және өте әртүрлі. Мысалға, танымал американдық тағамдар тізімі: баффало қанаттары (buffalo wings); үйеңкі сиропы бар құймақ (pancakes with maple syrup); бургер мен гамбургерлер (burgers и hamburgers); клэм-чаудер (clam chowder); стейктер (steaks); көмірде пісірілген ет (bbq/grilling); жержаңғақ майы (peanut butter); алма бәліші (apple pie) [3].

Ағылшын тілі сабақтарындағы тағам әлеміне қатысты лексиканы қамтитын интерактивті ойындар ойын-сауықтың тамаша құралы ғана емес, сонымен қатар сөйлеу тәжірибесінің маңызды құралы болуы мүмкін. Мысалы:

1. «Кроссворд» ойыны:

Барысы: «whisk», «simmer», «marinate» сияқты сөздерден сөзжұмбақ құрастыру. Ойыншыларға көмектесу үшін әр терминнің қысқаша анықтамаларын беру керек және қатысушыларды терминдерді қолдануға жаттықтыру үшін тапқан сөздерді қолданып сөйлем құрауға ынталандыру керек. Мысалы: «Whisk» — тағам дайындау үшін әртүрлі ингредиенттерді көшірту немесе араластыру үшін қолданылатын ас үй құралы. Оның негізгі мақсаты - біркелкі құрылымды жасау және қамырға, кілегейге немесе басқа өнімдерге ауа қосу. «Simmer» — тағамды ерітетін немесе баяу отта қайната пісіру әдісі. Бұл процесте температура сұйықтықтар асып кетпейтін деңгейде сақталады және олар қайнап жатқанға дейін қызады. «Marinate» - дәмді жақсарту, жұмсақтық пен хош иіс беру үшін тағамды арнайы маринадқа немесе соусқа салу процесі. Бұл өнімдерге ерекше дәм береді, сонымен қатар дәм ингредиенттерінің жақсырақ енуіне ықпал етеді.

2. «Аспаздық әлеміндегі квест»:

Барысы: Білім алушылар белгілі бір уақыт аралығын пайдаланып, белгілі бір тағам дайындау әрекеттерін орындауы тиіс тапсырма жасау. Мысалы, «Prepare a salad using the ingredients provided and describe each step in English». Тапсырма берілген ингредиенттерді пайдаланып салат дайындау, содан кейін процестің әрбір қадамын ағылшын тілінде егжей-тегжейлі сипаттау.

3. «Тілдік аспаздық пікірталастар»:

Барысы: Аспаздық тақырып бойынша пікірталас барысында студенттер өз тағамын жасау тәсілдерін қорғап, қажетті лексиканы сәтті қолдануын дамыту. Мысалы: Пікірталас тақырыбы «Жаңа және мұздатылған ингредиенттер». Оқушылар әр түрлі сөз тіркестерін қолдана отырып, өз ұстанымдарын дәлелдей алады. Бұл студенттердің тілдік дағдыларын жақсартуға ғана емес, сонымен қатар ағылшын тілін үйрену үдерісін қызықты етуге мүмкіндік береді.

4. «Аспазға көмек» ойыны

Барысы: Аспаз асығыс болып, нұсқауды әртүрлі қағазға жазып алады. Ендігі, ойыншылар әріптерді дұрыс ретпен жазу арқылы әрекеттердің логикалық дұрыс ретін қалпына келтіруге көмектесуі тиіс. Мысалы: Instructions for fruit salad:

A) Decorate with pomegranate seeds.

B) Add 1/2 cup of apple juice.

C) Cut and mix all fruit.

D) Read the recipe!

E) Peel apples, pears and kiwi.

5. «Рөлдік ойын: мейрамханадағы кездесу»

Сонымен қатар, аспаздық контексттегі рөлдік ойындар мен диалог ағылшын тілін үйренуде маңызды рөл атқарады, өйткені олар үйреншікті сөздер мен сөз тіркестерін нақты өмірлік жағдайларда қолдануға мүмкіндік береді. Бұл рөлдік ойын барысында ойыншылар даяшы мен тұтынушы рөлдерін сомдайды. Диалог мысалы: Даяшы: "Good evening! Welcome to [мейрамхананың атауы]! My name is [аты], and I'll be your server tonight. May I start you off with something to drink? Клиент: "Good evening! I'll have glass of orange juice, please" [4].

Сонымен, түпнұсқалық рецепттер арқылы тілді үйрену лингвистикалық білімді байытудың тиімді әдісі ғана емес, сонымен қатар тілді күнделікті өмірге енгізудің қызықты тәсілі. Бұл тәсіл оқуды практикалық тұрғыда қызықты етеді және шынайы өмір сценарийлеріне қолдануға мүмкіндік береді, бұл жаңа тілді үйрену процесін айтарлықтай жақсартып алады. Ағылшын тілін мектепте немесе шет тілі курстарында үйренетін адамдар «тағам» және «асхана» тақырыптарымен оқудың бастапқы кезеңінде таныс болады. Азық-түлік, ас үй ыдыстары бізді барлық жерде қоршап тұрғандықтан, біз бұл сөздерді бейсаналы түрде жаттап аламыз.

1. Насирдинов О.А. Роль аутентичного материала в преподавании иностранных языков // Вестник науки и образования. 2020. № 13-3 (91). С. 50-52.
2. Зайцева О.А., Терских М.В. Использование аутентичных текстов на занятиях по русскому языку как иностранному (на примере кулинарных рецептов) // Коммуникативные исследования. 2023. Т. 10. № 3. С. 607-624.
3. <https://p12.com.ua/ru/journal/view/lets-cook-uchim-anglijskij-s-nulya-po-receptam>
4. <https://tutoreng.com.ua/ru/yazyikovaya-gastronomiya-izuchenie-anglijskogo-cherez-kulinarnye-sekr>

Оралбек А.С. Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, дене мәдениеті және спорт факультеті, ДШЖС-31, студент
(*Ғылыми жетекші – педагогика ғылымдарының магистры, аға оқытуғы Дүйсебаев Б.Т.*)

ҚАРАҒАНДЫ ҚАЛАСЫНДА СПОРТТЫҚ ЖАРЫСТАРДЫ БАСҚАРУ ТӘЖІРИБЕСІ

Қазақстандық спорттың 20 ғасырдың аяғы мен 21 ғасырдың басында нарықтық экономикаға көшуі, оның коммерциялау және кәсіптендіру үрдістерін жандандыру, халықаралық спорттық күнтізбенің анағұрлым кеңейіп, ішкінің қысқаруы республикадағы спорттық жарыстардың өткізу жүйесі мен оның мақсатты бағытының трансформациясына әкелді.

Әр жарыстың мақсаты – дене тәрбиесі және спорт бойынша үгіт-насихат жүргізу, сонымен қатар адамдарды жаттығулармен жүйелі түрде шұғылдануға тарту. Бұл үшін, қандай да жарыс болмасын, дене шынықтыру ұжымының біріншілігі немесе республика чемпионаты болса да, жоғары ұйымдастыру деңгейінде өтуі тиіс. [1]

Соңғы жылдары түрлі спорт түрлері бойынша мамандарды оқыту кезінде жарыстарды өткізуге және даярлауға арналған техникалық құжаттамаға жеткіліксіз назар бөлінеді, ал бөлінсе тек дайындалатын маманның спорт түрі бойынша. Бұдан басқа, жарысты дайындау немесе өткізу кезінде туындайтын сұрақтар жауаптары кез келген дене тәрбиесі бойынша оқулықта табыла бермейді. Барлық спорт түрлеріне арналған техникалық құжаттаманы толтыруға арналған бірыңғай, универсалды әдістеме жоқ. Тіпті, бір спорт түрінің ішінде айырмашылықтар бар, олар жарыс деңгейі мен қатысушылардың дайындығына байланысты болады.

Әдетте, жарыс жүйесін сараптау кезінде зерттеушілер мен мамандар келесі элементтерді қарастырады: жарыстарды өткізу қағидалары, оларға қатысуға рұқсат, команда құрамы, есептеу, жеңімпаздарды анықтау, төрешілік және с.с. Көптеген жылдар бойы Қазақстандағы үлкен спорт жүйесі тек құрама командалардың мүшелерін дайындауға, олардың сәтті өнер көрсетулеріне бағытталды.

Жарыстарды ұйымдастыру жүйесі, әсіресе ойын спорт түрлері көрерменге емес, осы тапсырманы орындауға бағытталғанына ешкім де күмәнданбайтыны анық. Елдің құрама командасы үшін күнтізбе үзіліп, ойындар кейінге қалдырылмайды, көбінесе бос немесе жартысы бос трибуналар алдында өтеді. Сондай-ақ, бұл тапсырманы орындау кезінде үлкен қаражат жұмсалатынын атап өткен жөн [2].

2000 жылдардың басында қазақстандық спорт жетекшілері спорттық менеджмент пен маркетингті, әсіресе спорттық жарыстарда өткізу саласында енгізе бастады, себебі олардың саны күрт азайды, ал өткізілу құны – өсе түсті.

Осыған орай, 80-ші жылдардың соңында көптеген кеңес ғалымдары спорт, тіпті посткеңестік кеңістікте де тауар болатындығы туралы қорытындыға келді. Мұндай тауар - ең алдымен спорттық іс-шара болып табылады. Алайда, тақырып қазақстандық зерттеушілердің назарынан тыс қалып отырды. Таңдаған зерттеу тақырыбымыздың өзектілігі осымен түсіндіріледі.

Сонымен қатар, зерттеудің өзектілігі ХХ ғасырдың соңында болған спорт әлеміндегі маңызды және сапалық өзгерістерді түсіну қажеттілігімен байланысты. Дәл осы кезеңде халықаралық спорттың басшылары мен спорт жанындағы бизнесмендер әсерінен көптеген спорт басшылары спортты басқару жүйесін, оларды өткізу кезінде туындайтын барлық мәселелер панацеясы деп ойлады. Нарықтық экономика жағдайында жоғары жетістіктер спорты бойынша жарыстарды көрермендер, теледидар, радио, демеушілерді, жарнама тарту арқылы бюджеттен тыс қосымша қаражат табу көзі ретінде ойын-сауық қызметі деп санаған жөн. Қазақстанда кәсіби спорттың жекелеген түрлерін ойын-сауық саласы ретінде дамыту, жарысты ұйымдастыру және өткізу ең алдымен маркетингтік тәсілді қажет етеді және әсерлі болуына әрі табыс алуға бағытталады.

Мұның бәрі менеджмент тұрғысынан жарыстарды басқаруды зерттеудің өзектілігін шарттайды

Зерттеу нысаны - қалалық спорттық жарыстар.

Жұмыстың мақсаты - спорттық жарыстардың басқару тиімділігін менеджмент тұрғысынан анықтау.

Зерттеудің гипотезасы. Жарыс өткізу жүйесін өзгерту және осы салада менеджментті енгізу бюджеттен тыс көздер есебінен спорт ұйымдарының бюджеттерін ұлғайтуға ғана емес, мемлекеттік бюджеттен қаражат бөлуді азайта отырып, оларды жоғары деңгейде өткізуге мүмкіндік береді.

Осыған байланысты келесі міндеттер қойылды:

- 1) Спорттық жарыстарды басқарудың негізгі қағидаларын менеджмент тұрғысынан анықтау.
- 2) Қарағанды қаласының үлгісінде жарыстардың басқару тәжірибесін талдау.